

Innst. S. nr. 55

(2001-2002)

Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til garantistillelse for Anders Jahres dødsbo som ledd i forlik

St.prp. nr. 17 (2001-2002)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Bobestyreren i Anders Jahres dødsbo inngikk 3. oktober 2001 avtale om et forlik med to av boets utenlandske motparter, Lazard Bank og Lord Kindersley. Avtalen er betinget av etterfølgende godkjenninger; på norsk side av Sandefjord skifterett og av Stortinget, for så vidt som avtalen forutsetter at boet gir en skadesløserklæring overfor de to motpartene som staten skal garantere for.

Vesentlige sider av sakskomplekset som er knyttet til Anders Jahres utenlandsformue vil fortsatt være uløst og vil måtte finne sin løsning gjennom søksmål eller nye forlik.

I proposisjonen pkt. 2 redegjøres det for Jahresakens bakgrunn og i pkt. 3 for finansieringen av boarbeidet. Det fremgår bl.a. at staten siden 1994-1995 har gitt garanti for å dekke utgiftene og eventuelt ansvar i forbindelse med bobehandlingen. De akkumulerte utgiftene til Anders Jahres dødsbo under kapittel 475 post 21 fra 1994 frem til 5. november 2001 utgjør ca. 136 mill. kroner. I tillegg er det påløpt en renteforpliktelse for boet som pr. 15 oktober 2001 utgjorde ca. 31 mill kr.

1.2 Forliket av 3. oktober 2001

Boet har siden 1996 sondert forliksmulighetene med de sentrale utenlandske motpartene. Det har hele tiden vært klart at et forlik med bare én eller noen av dem ville forutsette at boet påtok seg å holde forliksmotparten skadesløs dersom det ble reist krav mot vedkommende fra parter som stod utenfor forliket. Da forhandlingene dro ut våren 2001 fant boet det nødvendig å sette en frist for et forhandlingsresultat. Mellom boet og Lazard Bank og Lord Kindersley fant det innen fristen sted en avklaring som boet anså som tilfredsstillende. I forhold til de to andre motpartene, Compass

Trust og All Foundation, var det ikke kommet til noen forståelse da boet 4. september 2001 fremsatte et avsluttende tilbud med følgende hovedpunkter:

1. Et forlik med alle parter med en samlet ramme på 100 mill. USD
2. Et forlik med Lazard Bank og Lord Kindersley alene med en samlet innbetaling til boet på 41,5 mill. USD
3. I begge tilfeller: Tilbaketransport av aksjeposten i Bulls Tankrederi AS.

Resultatet av forhandlingene ble at boet 3. oktober 2001 inngikk forlik med Lazard Bank og Lord Kindersley alene, men med en åpning for en senere tilslutning fra Compass Trust og forvalteren i Aall Foundation.

Som motytelse skal boet oppgi alle krav mot forlikspartene, kjente som ukjente. Videre skal boet holde motpartene skadesløse ved krav fra personer eller foretak som er eller har vært parter i de søksmål boet er/har vært involvert i. Staten må garantere for denne forpliktelsen. Denne garantien er uavhengig av om boet fortsatt eksisterer når krav fremsettes, ubegrenset i beløp og uavhengig av den dekning staten får for sine krav i boet. Garantien skal løpe uten tidsbegrensning, men alminnelige foreldelsesregler vil sette en grense for hvor lenge garantiansvaret vil kunne være reelt.

Lazard Bank har forpliktet seg til å gi boet kopier fra sitt arkiv av dokumenter som har tilknytning til utenlandsformuen, og erkjenner de faktiske forhold som har kommet frem gjennom boets bevisførsel.

På bakgrunn av at skadesløserklæringen er så omfattende, har departementet bedt bobestyreren om en betenkning om den reelle risikoen som er knyttet til erklæringene.

Bobestyrer peker bl.a. på at boets skadesløsforpliktelse bare omfatter fremtidige og i dag ukjente krav, og har gått gjennom mulige krav som kan tenkes fremmet av hver enkelt aktør i Jahre-komplekset. I proposisjonen omtales forholdet til Bjørn Bettum og Eikeland A/S særskilt. Etter forliket skal boet begrense sitt krav mot Bettum slik at han ikke blir idømt et større erstatningsansvar enn det han etter det underliggende forhold med Lazard Bank og Lord Kindersley selv skal bære. Tapspotensial ved mulige krav fra Eikeland mot Lazard Bank vurderer bobestyrer som begrenset til saksomkostninger for å få prøvet spørsmål om foreldelse.

Når det gjelder øvrige mulige parter konkluderer bobestyreren med at det enten ikke er mulig å se grunnlag for noe krav, eller at et eventuelt krav selv ut fra en verste-utfallsbetraktning vil ligge godt innenfor rammen av det beløp boet mottar ved forliket. Ut fra en helhetsvurdering mener bobestyrer at det vil være forsvarlig for staten å påta seg garanti for boets skadeløsforpliktelse.

Både forliksavtalen og garantien er regulert av norsk rett, og tvister skal løses ved norsk domstol. Garantien punkt 1 og 2 innebærer at Lazard Bank og Lord Kindersley kan kreve staten umiddelbart hvis boet ikke oppfylder sin forpliktelse. Krav fra Bjørn Bettum mot Lord Kindersley er unntatt fra garantien. Garantiavtalens punkt 3 fratar staten muligheten til å foreta motregning med krav den måtte ha mot Lazard Bank eller Lord Kindersley.

Sandefjord skifterett besluttet 13. november 2001 at boet godkjenner forliksavtalen. Loddeieren stemte imot forliksavtalen. Dersom loddeieren påkjærer beslutningen, blir forlikssummen stående på den nåværende sperrede kontoen inntil spørsmålet om boet skal inngå forliket er rettskraftig avgjort av høyere rettsinstans. Hvis skifterettens godkjenning av forliket blir opphevet, vil forliket falle bort og dermed også statens ansvar etter garantien.

1.3 Justisdepartementets vurdering

Dersom forlik heller ikke denne gangen kommer i stand, må en regne med flere års kamp ved domstolene i Norge og på Cayman Islands før det igjen kan innledes forliksforhandlinger. Vurdert isolert ut fra boets rettslige posisjoner vil ikke en slik strategi være uforsvarlig, men boet har akkumulert en betydelig gjeld til staten. Departementet legger vekt på at forliket skal gjøre boet i stand til å tilbakebetale hele det statlige bidraget til bobehandlingen med renter og likevel ha en solid egenkapital til å føre sakene videre, samt til å møte krav som måtte bli gjort gjeldende i henhold til skadesløserklæringene. Departementet legger også vekt på at de erkjennelsene fra Lazard Bank og Lord Kindersley som er inntatt i avtalen, bidrar til å underbygge boets fremstilling av de faktiske forhold i saken.

I samråd med Finansdepartementet tilrår Justisdepartementet derfor at Stortinget samtykker i at Justisdepartementet gir en slik statsgaranti som nevnt i bilag 5 i forliksavtalen.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Carsten Dybevig og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, har merket seg at forliksforhandlinger har pågått i flere år. Det forliket som nå ble inngått 3 oktober d.å. ble fremforhandlet under regjeringen Stoltenberg, og støttes i proposisjonen av regjeringen Bondevik II.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, registrerer at forliket vil gi staten dekning for alle utgifter som har gått med til bobehandlingen, og at boet fortsatt vil ha midler til å forfølge saken videre i forhold til de parter som ikke er med i forliket. Flertallet er enig i at den betydelige gjeld til staten som er opparbeidet som følge av bobehandlingen er et tungtveiende argument for at man nå inngår et forlik som kan medføre tilbakebetaling. Flertallet har videre merket seg at både bobestyrer, Justisdepartementet og Finansdepartementet anbefaler at staten gir den aktuelle garantien til tross for erklæringens meget omfattende karakter. Flertallet konstaterer at selv om garantien i prinsippet er omfattende, vurderes muligheten for at den vil påføre staten utgifter i praksis som meget begrenset.

Flertallet vil understreke at statens engasjement i saken har vært avgjørende for muligheten til å avdekke forholdene rundt Jahres utenlandsformue. Dette har etter flertallets syn en verdifull allmennpreventiv effekt, og viser at myndighetene har både evne og vilje til også å følge opp svært omfattende og kompliserte saker om unndragelse av offentlige midler. Dette gjelder ikke minst i en tid med økte muligheter til internasjonale finansielle transaksjoner og økt internasjonalt samarbeid for å motarbeide den svarte økonomien. Forliket viser også at slik innsats gir resultater. Flertallet er således tilfreds med at forliket langt på vei innebærer en erkjennelse av boets oppfatning om de faktiske forhold, og mener at dette kan ha en positiv effekt også i forhold til de øvrige motparter.

Flertallet støtter etter dette Regjeringens vurderinger, og anbefaler Stortinget å gi samtykke til garanti-erklæringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til det fremlagte forslag om delforlik i saken om Anders Jahres dødsbo. Disse medlemmer vil også vise til at Fremskrittspartiets prinsipielle holdning i denne saken har vært at staten ikke skulle stille garantier i forbindelse med bobehandlingen.

Disse medlemmer ser at statens garantiansvar ved forslag til delforlik er av en slik art og slikt omfang at det kan utgjøre en ikke ubetydelig risiko for den norske stat på noe lengre sikt.

Disse medlemmer vil derfor stemme mot forslaget om at Stortinget godkjenner at det stilles garanti som forutsatt i den fremlagte avtalen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil fremheve at partene var nær et forlik med alle parter, noe som etter dette medlems mening ville vært en langt bedre løsning enn forlik med bare to av partene.

Dette medlem registrerer den vekt boets finansielle stilling har blitt tillagt i vurderingen av forliket. Forliket burde etter dette medlems mening utelukkende vært vurdert ut fra juridiske, praktiske og taktiske hensyn.

Dette medlem er av den oppfatning at flere av statens motparter aktivt har forsøkt å hale ut behandlingen av denne saken. Dette har de gjort i håp om at flertallet på Stortinget til slutt ikke ville fortsette å tilføre Anders Jahres dødsbo nok midler til å kunne slutføre saken. Dette medlem registrerer at Fremskrittspartiet har stemt imot å tilføre boet midler for å forfølge saken hele veien. Også Høyre har vært kritisk til å bevilge midler til bobehandlingen, og gikk i Budsjett-innst. S. nr. 4 (1999-2000) mot ytterligere fullmakter og bevilgninger til dette formålet. Dette medlem har også registrert at representanter fra Kristelig Folkeparti gjennom media har gitt uttrykk for at man er skeptiske til videre bevilgninger. Dette medlem registrerer for sin del at boet de siste årene er kommet adskillig nærmere en god løsning for staten som boets største kreditor. Dette medlem viser i denne forbindelse til Budsjett-innst. S. nr. 4 (2000-2001) der både Fremskrittspartiet og Høyre uttaler seg svært kritisk til bevilgningen til Jahre-boets arbeid. Dette medlem merker seg at argumentasjonen baserer seg

på den oppfatning som er forsøkt spredd av boets motparter. Dette medlem registrerer at boet og flertallet i Stortinget hele tiden har lagt til grunn at det har vært svært gode sjanser for at boet ville innbringe sumner langt utover det Stortinget så langt har bevilget.

Dette medlem er av den oppfatning at den nye politiske situasjonen ytterligere har aktualisert problemet rundt motpartenes påvirkningsmuligheter. Dette medlem ser ikke bort fra at den politiske sammensetningen av Stortinget kan ha vært et vesentlig moment for bobestyrer til å anbefale et delforlik fremfor et totalforlik. Dette medlem mener det er uheldig dersom det politiske bildet har hatt vesentlig innflytelse på tilrådingen fra bobestyrers side.

Dette medlem vil derfor understreke at det er en vurdering av bobestyrerens gjennomgang av de praktiske sidene i saken som er avgjørende når dette medlem anbefaler forliket som er inngått. Dette medlem ville vært innstilt på ytterligere bevilgninger til boets arbeid hvis Justisdepartementet og bobestyreren hadde anbefalt dette framfor et forlik.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet stiller garanti som nevnt i bilag 5 i forliksavtalen 3. oktober 2001 mellom Anders Jahres dødsbo og Lazard Bank og Lord Kindersley.

Oslo, i justiskomiteen, den 7. desember 2001

Trond Helleland
leder

Anne Helen Rui
ordfører

Jan Arild Ellingsen
sekretær